

Національні та регіональні онлайн-енциклопедії за кордоном (Європа, США, Австралія)

Ключові тези розділу

- У більшості країн Європи створили національні онлайн-енциклопедії, що сприяє розвитку національної культури й науки, підвищенню міжнародного престижу країни та поширенню в Інтернеті інформації достовірного характеру мовою народу.
- Соціогуманітарний вимір США характеризується розвинутою регіональною онлайн-енциклопедистикою – фактично про кожен штат країни створено загальні електронні енциклопедії, що слугують культурними візитівками регіонів.
- В Австралії енциклопедична справа активно розвивалася в середині – другій половині 20 ст., сприяючи формуванню австралоцентричності, хоча поки що не створено загальної австралійської онлайн-енциклопедії.

National and regional online encyclopedias worldwide (Europe, USA, Australia)

Highlights

- Today, most countries in Europe have own national online encyclopedias. These native language online resources contribute to support of national culture and science, to increase a country's international prestige and to spread credible information on the Internet.
- The high level of USA socio-humanities evidenced by the developed regional digital encyclopedic practice: in fact, general online encyclopedias have been created for each state of the country serving as cultural calling cards of the regions.
- In Australia, great encyclopedias were actively building in the middle and second half of the 20th century contributing to the formation of Australianism as a country's national character and spirit. However, no national online encyclopedia has been created yet.

Активне поширення Інтернету та впровадження комп'ютерних технологій у повсякдення людей змінюють роль і значення інформації. Відповідно перед енциклопедичною галуззю постають нові виклики – «необхідність пошуку актуальних підходів до процесу підготовки й реалізації енциклопедичних проєктів, щоб підвищити їхню конкурентність у сучасному інформаційно-культурному просторі» [1]. У зв'язку з цим дослідження здобутків світової електронної енциклопедистики відповідає найважливішим потребам сучасності.

Пропонуємо огляд національних, а в окремих випадках – регіональних онлайн-енциклопедій Європи, Америки й Австралії (за винятком всесвітньо відомих універсальних енциклопедій «Britannica Encyclopaedia», «Brockhaus», «Grand Larousse encyclopédique» та ін., про які вже згадували раніше). Це ті видання, що створювали в тій чи іншій країні, керуючись ідеєю подати важливий культурний «інструмент» побудови нації чи навіть світової цивілізації. Зазвичай історія більшості з них розпочалася підготовкою та друком томів, а нині в інформаційному просторі вони побутують як інтернет-енциклопедії. Це стандартний шлях розвитку енциклопедичних видань періоду 20–21 століть, хоча ніхто його не передбачив. Наприклад, американський енциклопедознавець К. Кістер, порушуючи в середині 1980-х років питання про роль комп'ютерів у розвитку енциклопедичної справи, зазначав, що інформаційні технології, попри те, що набувають дедалі більшого поширення, ніколи не зможуть замінити друку енциклопедій, а лише створять комп'ютеризовані версії друкованих видань [2, с. 10]. Та вдосконалення мережі Інтернет спричинило такий прогрес, внаслідок якого філософи, культурологи почали говорити про появу посттипографічної культури, що прийшла замінити епоху, розпочату Й. Гутенбергом¹ [3, с. 11].

У цьому огляді про кожну енциклопедію подаємо загальні відомості (назва, адреса веб-сайту, особливості, важливі дати, кількісні показники, творці й учасники проєкту). Послідовність опису енциклопедій – згідно з абеткою.

¹Йоганн Гутенберг (нім. Johannes Gutenberg, 1397/1400 – 3 лютого 1468) – німецький першодрукар, винахідник у типографській справі.

Європейські енциклопедії

«**Большая российская энциклопедия**» (<http://bigenc.ru>) – російська загальна онлайн-енциклопедія. Її створено 2016 року як електронну версію 35-томного видання з аналогічною назвою (2004–2017, близько 87 тис. статей), що замінило «Большую советскую энциклопедию» (1926–1979) – одну з найбільших енциклопедій світу (перше видання складається із 65-ти, друге – із 50-ти, третє – із 30-ти томів). Онлайн-версію створило й підтримує державне видавництво «БРЭ». Енциклопедію інколи критикують, називаючи її не зовсім нейтральною й об'єктивною у висвітленні фактів, такою, що має політичну заангажованість.

«**Велика данська енциклопедія**» (*Den Store Danske*, <http://denstoredanske.dk>) створена на основі універсальної «Великої данської енциклопедії» (1994–2003), що складається з двадцяти основних томів, двох додаткових і двох томів-показчиків та вміщує 161 тис. статей (для їх написання було залучено близько 4 тис. експертів). Для підготовки паперової енциклопедії 1991 року найбільше в країні видавництво «Гільдендаль» заснувало дочірнє енциклопедичне видавництво «Данська національна енциклопедія», яке припинило діяти після завершення друку всіх томів, наклад яких склав 35 тис. примірників. Згодом, 2005 року, видавництво «Гільдендаль» випустило електронну версію енциклопедії на CD-диску, а 2009 року – онлайн-версію на платформі Wiki. Нині онлайн-енциклопедію розвивають на спеціальному енциклопедичному порталі, що дозволяє читачам пропонувати зміни й виправлення у статтях, а експертам – зручно їх акцептувати й самостійно оновлювати. Редакція енциклопедії складається з близько 20 осіб. Видавництво опікується не лише цією енциклопедією, а й розвиває онлайн-версії всіх знакових для Данії енциклопедичних видань (доступні на порталі <https://lex.dk>). Задля цього було створено енциклопедичну асоціацію на основі угод з університетами й бібліотеками країни. Данські фахівці не обмежуються винятково електронною енциклопедистикою, оскільки водночас із національною онлайн-енциклопедією

укладають 34-томне видання «Данія» (кожен том присвячено окремій тематиці). Це – шосте видання цієї енциклопедії, історія друку якої почалася ще в середині 19 ст. Загалом данська енциклопедистика заслуговує на окрему розвідку.

«**Велика енциклопедія PWN**» (*Wielka encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl>) – найбільша сучасна універсальна енциклопедія Польщі, джерело авторитетної інформації про країну та світ. Укладено Державним науковим видавництвом (PWN). Вміщені статті – зі всіх галузей знань. Виходила друком у 2001–2005 роках у 30-ти томах (понад 140 тис. гасел, 3000 авторів, 100 осіб редакційного складу). Історично «Велика енциклопедія» стала продовженням 13-томної «Великої універсальної енциклопедії» цього ж видавництва (1962–1970), яку створювали під керівництвом Польської академії наук та Міністерства вищої освіти. Нині – онлайн-енциклопедія. Прикметно, що видання часто критикують за надмірну увагу до авіаційної, спортивної, театральної тематики.

«**Велика енциклопедія “Болгарія”**» («Голяма енциклопедия “Българиа”») – академічне 12-томне видання, опубліковане в 2011–2012 роках. Її підготував науково-інформаційний центр «Болгарська енциклопедія» Болгарської академії наук. Нині це сучасна національна енциклопедія Болгарії, в основу якої покладено 7-томну енциклопедію «Българиа» (1978–1996). На жаль, онлайн-версії енциклопедії поки що не існує.

«**Велика енциклопедія Вінклера Принса**» (*Grote Winkler Prins Encyclopedie*, <http://www.winklerprins.com>) – онлайн-енциклопедія Нідерландів, що є продовженням відомої місцевої «Енциклопедії Вінклера Принса», яка з’явилася ще в 19 столітті. Її публікували в знаному науковому видавництві «Elsevier» (фактично це була авторська енциклопедія, оскільки більшість матеріалів першого 15-томного видання належить перу нідерландського поета і священника Вінклера Принса). Останнє видання вийшло друком у 25 томах (1979–1984). Енциклопедія прикметна й тим, що має щорічники впродовж 1951–2013 років. Унаслідок співпраці з корпорацією «Microsoft» 1997 року було виготовлено CD-версію, а 2004 – онлайн-версію

енциклопедії. Від 2010 року «Велика енциклопедія Вінклера Принса» в мережі Інтернет існує у трьох варіантах (основний, навчальний і дитячий), доступних лише за реєстрацією, що передбачає оплату.

«**Велика іспанська енциклопедія**» (*Gran Enciclopedia de España*, <https://gee.mienciclo.com>) – загальна онлайн-енциклопедія Іспанії. Є електронною версією «Великої іспанської енциклопедії» у 22 томах (1990–2006). Енциклопедія прикметна тим, що охоплює тематично не лише Іспанію, а й іспаномовні країни Південної Америки. Онлайн-енциклопедія діє від 2008 року й містить 135 тис. статей. Доступ до статей обмежений (повний доступ – лише за передплатою).

«**Велика норвезька енциклопедія**» (*Store Norske Leksikon*, <http://snl.no>) – сучасна національна енциклопедія Норвегії. Її історія розпочалася в 1975 році, коли два найбільші видавництва Норвегії створили видавниче об'єднання «Будинок знань» з метою підготовки загальної «Великої норвезької енциклопедії». Протягом наступних 30 років побачили світ чотири видання, останнє з'явилося у 2005–2007 роках, мало 16 томів (150 тис. статей). Як зауважують норвезькі фахівці, появою «Вікіпедії» у суспільстві істотно знизився рівень інтересу до паперових енциклопедій – вони не користувалися попитом, й видавництво зазнало збитків [4, с. 155]. Та нині Норвегія – чи не найбільш успішна країна Європи з погляду енциклопедичних інновацій. Вона продемонструвала нові можливості розвитку національної енциклопедистики. Досвід Норвегії запозичили інші європейські країни, де успішно розвиваються національні енциклопедичні проекти (йдеться передусім про Данію – див. вище).

Перша інтернет-версія норвезької енциклопедії з'явилася 2000 року на платній основі. У 2009 році оплату скасували: заробляли на рекламі, що супроводжувала енциклопедичний контент, однак доходи від неї були низькими. Видавництво намагалося залучити державні кошти, розпочавши цим дискусію про роль і місце енциклопедій у сучасному норвезькому суспільстві. Результатом публічних обговорень стало ство-

рення найвідомішими університетами країни енциклопедичної асоціації (Асоціація Великої норвезької енциклопедії) як неприбуткової організації недержавної власності. Її членами можуть бути будь-які юридичні особи (заклади освіти, наукові установи, бібліотеки, спілки), що сплачують щорічно внесок. Члени асоціації, окрім фінансового, мають інтелектуальні зобов'язання перед суспільством: дослідження, систематизація та поширення знань. Це означає, що про зміст статей, їхне оновлення, популяризацію піклуються саме члени асоціації. Завдяки цьому «Велика норвезька енциклопедія» стає одним з основних каналів взаємодії науковців із суспільством, а рівень її популярності серед норвежців – не нижчий, ніж «Вікіпедії». Станом на 2019 рік редакція енциклопедії складалася лише з 10 осіб, завдання яких – організувати злагоджену роботу залучених асоціацією фахівців-експертів (усю роботу з наповнення й редагування статей вони виконують на спеціально створеній для цього платформі, що існує як структурна частина сайту енциклопедії). Членські внески забезпечують не лише діяльність редакції, а й виплати гонорарів для експертів (авторів, рецензентів).

«Енциклопедія Молдови» (*Enciclopedia Moldovei*) – національна енциклопедія Республіки Молдова. Це започаткований 2009 року проект на 10 томів, над яким працює Наукова бібліотека (Інститут) імені А. Лупана Академії наук Молдови (спочатку аналогічно до Інституту енциклопедичних досліджень НАН України було засновано Інститут енциклопедичних досліджень, який згодом інтегрували в структуру Наукової бібліотеки). 2017 року було опубліковано перший том енциклопедії, що містить близько 4 тис. статей. У мережі Інтернет енциклопедію поки що не представлено. «Енциклопедія Молдови» – це сучасна велика енциклопедія, що має замінити видану в 1970–1981 роках 8-томну «Молдовську радянську енциклопедію».

«Енциклопедія Універсаліс» (*Encyclopaedia Universalis*, <http://www.encyclopaedia-universalis.fr>) – французька загальна онлайн-енциклопедія, що ґрунтується на виданні, яке вихо-

дило друком упродовж 1968–2012 років (сукупно опубліковано 35 томів). Паперову й електронну версії створено видавництвом «Britannica Encyclopaedia» під егідою Міністерства освіти Франції. Доступ до статей онлайн-версії енциклопедії платний. Окрім цієї енциклопедії, у Франції не меншою популярністю користується «Grand Larousse encyclopédique» (докладніше див. розділ 1).

«Естонська енциклопедія» (Eesti Entsüklopeedia, <http://entsyklopeedia.ee>) – національна естонська енциклопедія, що з'явилася в мережі Інтернет 2012 року. Підґрунтям онлайн-енциклопедії були загальні видання минулих років: 15-томна «Естонська енциклопедія» (1985–2007), яку підготувало видавництво «Eesti Entsüklopeedia», «Коротка енциклопедія» (1963–1978), «Мала енциклопедія» (1937–1939) та деякі тематичні енциклопедії й біографічні словники. Містить близько 90 тис. статей. Проект не оновлюється, оскільки не має постійного фінансування. Його було реалізовано з ініціативи уряду країни некомерційною організацією «MTÜ Entsüklopeedia» на кошти Європейського соціального фонду, виділені за програмою «Оцифрування історичних та ілюстративних енциклопедичних джерел» (2010–2012).

«Національна енциклопедія» (Nacionālā enciklopēdija, <https://enciklopedija.lv>) – таку назву має сучасна універсальна онлайн-енциклопедія Латвії. Її створено 2018 року Латвійською національною бібліотекою за сприяння Міністерства культури Латвії. Роботу над енциклопедичним проектом розпочали разом із підготовкою паперового одностомного видання «Латвія. Національна енциклопедія» (2018), що складається з 200 розлогих статей. Однак реєстр гасел онлайн-енциклопедії істотно ширший, нині він постійно збільшується, зокрема й статтями універсального характеру – тими, що не стосуються безпосередньо Латвії (станом на 2021 рік сайт енциклопедії містить понад 2,5 тис. статей). Це перша і єдина загальна латвійська енциклопедія у 21 столітті, що прийшла на зміну 12-томній «Латвійській радянській енциклопедії» (1981–1989; 60 тис. статей), яку підготувало видавництво «Головна редак-

ція енциклопедій». «Національна енциклопедія» має головну й галузеві редколегії та редакторський колектив (менше 10 осіб). Залучено близько 600 авторів.

«**Національна енциклопедія**» (*Nationalencyklopedin*, <http://www.ne.se>) – загальна онлайн-енциклопедія Швеції. В її основі – 20-томне видання «Національна енциклопедія» (1989–1996; складається зі 172 тис. статей), що було створено за державні кошти видавництвом «Bra Böcker». Обсяг сучасної інтернет-енциклопедії значно перевищує реєстр статей паперового видання. Онлайн-версію енциклопедії створили 2000 року, коли вона перейшла у власність шведської освітньо-видавничої компанії «NE Nationalencyklopedin AB». Згодом її удосконалили таким чином, щоб інтернет-ресурс був корисним передусім для шкільного й університетського навчання. Нині це – платна енциклопедично-освітня платформа (основне джерело фінансових надходжень – заклади освіти, що замовляють її передплату). Між іншим, сайтом енциклопедії можна скористатися вільно – у цьому разі, однак, кожна стаття доступна лише частково (перші речення). За цим же принципом і на аналогічній технічній базі нині діє німецька універсальна енциклопедія «Brockhaus», права на яку компанія «NE Nationalencyklopedin AB» придбала нещодавно (докладніше див. розділ 1).

«**Сербська енциклопедія**» («Српска енциклопедија», <http://srpskaenciklopedija.org>) – онлайн-енциклопедія Сербії. У технічному аспекті її організовано на платформі Wiki. На сайті енциклопедії зазначено, що ресурс є національною інтернет-енциклопедією сербського народу. Водночас зауважено, що вона жодним чином не пов’язана з академічним 10-томним виданням «Сербська енциклопедія», заснованим Сербською академією наук і мистецтв. На сайті немає інформації про її творців. Паперову академічну енциклопедію почали укладати зовсім недавно – перші два томи вийшли друком 2010 року, й нині із запланованих десяти опубліковано лише три томи (хоча від початку передбачали, що в 2020 році буде готовий весь комплект). А проте поява цього

видання стала видатною культурною подією в історії сербського народу, адже Сербія лишалася однією з небагатьох країн Європи, у якої не було національної енциклопедії. Як зазначають дослідники, видання «узагальнює культурно-історичну спадщину сербського народу, описує його внесок у європейську й світову культуру і цивілізацію. Енциклопедія відтворює й пояснює найважливіші питання історії сербського народу, висвітлює матеріальні й загальнокультурні цінності, створені як на сербських землях, так і сербською діаспорою. Хоча переважну частину видання присвячено розкриттю всіх аспектів історії сербського народу, енциклопедія розглядає історію та здобутки інших народів, з якими серби були пов'язані» [5, с. 95].

«Треккані» (Treccani, <https://www.treccani.it>) – національна онлайн-енциклопедія Італії, укладена Інститутом італійської енциклопедії (недержавна культурна установа, директора якої призначає президент Італії). Є версією історично першої загальної італійської енциклопедії, що часто називають «Італіана» (повна назва – «Італійська енциклопедія наук, літератури та мистецтв»). Для підготовки видання й було засновано Інститут. Енциклопедію названо на честь Джованні Треккані – одного з головних меценатів, що сприяв утіленню ідеї створити Інститут та видати енциклопедію. Основний комплект із 35 томів було опубліковано впродовж 1929–1935 років. Відтоді до 2015 року з'явилося ще 37 додаткових томів. 2011 року запустили онлайн-версію енциклопедії, обравши її за провідну форму поширення енциклопедичних знань в італійському суспільстві.

«Універсальна білоруська енциклопедія» (Універсальная Беларуская энцыклапедыя) – загальна енциклопедія Білорусі, укладена білоруською мовою у 18 томах (1996–2004). Містить близько 80 тис. статей. На жаль, онлайн-версію енциклопедії видавництво «Білоруська енциклопедія імені П. Бровки» так і не створило. Щоправда, з'явилася інформація про те, що Білоруська академія наук має намір представити нову білоруську енциклопедію в онлайн-форматі – для цього вже

засновано Центр із підготовки енциклопедичних видань (докладніше див. розділ 2).

«**Універсальна литовська енциклопедія**» (*Visuotinė Lietuvių Enciklopedija*, <https://www.vle.lt>) – національна онлайн-енциклопедія Литви. Створено її на основі 25-томної «Універсальної литовської енциклопедії», опублікованої впродовж 2001–2014 років Науково-видавничим енциклопедичним центром Міністерства освіти й науки Литви. Нове видання прийшло на зміну 13-томної «Литовської радянської енциклопедії» (1976–1985). В Інтернеті її розміщено 2017 року. Нині «Універсальна литовська енциклопедія» містить понад 120 тис. статей, що постійно додаються й оновлюються. Виданням опікується головна редакційна колегія на чолі з президентом Литовської академії наук, галузеві редакційні колегії та невеликий редакторський колектив (близько 20 осіб). Авторами статей є провідні фахівці країни (понад 3000 осіб).

«**Хорватська енциклопедія**» (*Hrvatska enciklopedija*, <https://www.enciklopedija.hr>) – загальна онлайн-енциклопедія Хорватії, заснована в мережі Інтернет 2013 року Інститутом лексикографії імені Мирослава Крлежа. Вона ґрунтується на базі 11-томного видання «Хорватська енциклопедія» (1999–2009, 67 тис. статей), проте містить нові статті й оновлений контент. Інститут лексикографії імені Мирослава Крлежа приділяє велику увагу розвитку електронної енциклопедистики. Про це свідчить створений ним енциклопедичний «Портал знань» (<http://enciklopedija.lzmk.hr>), що становить інтегрований ресурс із різних хорватських енциклопедій.

Американські енциклопедії

США мають розвинену електронну енциклопедистику. Власне, її започаткування пов'язано саме з цією країною, про що докладно описано в першому розділі нашої праці. З метою уникнення повторних згадок про найвідоміші американські загальні енциклопедії національного чи міжнаціонального характеру, пропонуємо далі огляд регіональних онлайн-енциклопедій, тобто тих, що присвячені штатам як основним адмі-

ністративно-територіальним одиницям країни. Регіональна енциклопедистика за своєю суттю близька до національної, оскільки висвітлює ті самі аспекти, але в регіональному вимірі – природно-географічні, політико-державні, історико-культурні, соціально-економічні тощо. Якщо завдяки національним енциклопедіям у користувача формують загальний образ всієї країни, то з допомогою регіональних – певного регіону. «Регіональні енциклопедії є “візитівками” досліджуваних територій, їх укладання – це окремий крок у бік виявлення і захисту територіальної ідентичності, зростання інтелектуального, духовного рівня населення, його національної самосвідомості» [6, с. 64–65].

«**Довідник Техасу**» (*Handbook of Texas*, <https://www.tshaonline.org>) – загальна енциклопедія про історію, географію, культуру, відомих осіб штату Техас. Історія цієї праці сягає середини 20 століття: 1952 року було опубліковано двотомник «Довідник Техасу», 1976 року вийшов друком додатковий том, 1996 року – шеститомна праця «Новий довідник Техасу», 1999 року з'явилася онлайн-версія енциклопедії під назвою «Довідник Техасу» (відкритий доступ). Шість томів видання містять 23 тис. статей. Онлайн-енциклопедія – це виправлена й доповнена версія шеститомника, ресурс поступово доповнюють новими статтями, загальна кількість яких нині становить понад 25 тис. Окрім власне статей, на сайті енциклопедії представлено навчальні програми, публіцистичні, аналітичні статті про регіон, висвітлюють публікаційну активність провідних видавництв штату. Енциклопедію заснувала й підтримує Спілка істориків штату Техас (*Texas State Historical Association*). Авторами енциклопедичних статей є провідні історики, які досліджують Техас і є членами зазначеної вище спілки. Видання має головну редакційну колегію (понад 20 осіб) та редакцію (15 осіб).

«**Енциклопедія Алабами**» (*Encyclopedia of Alabama*, <https://www.encyclopediaofalabama.org>) – загальна енциклопедія про штат Алабама. Функціонує від 2005 року у вигляді онлайн-енциклопедії відкритого доступу, хоча робота над її створенням

почалася у 2002-му. Має консультативний комітет (редколегія) та редакцію. Завдання енциклопедії – надавати достовірну авторитетну довідкову інформацію з широкого кола тем про штат Алабама, зокрема його історію, культуру, природу. Сайт пропонує тематичні категорії енциклопедичних статей (нині загальна їх кількість – 2,2 тис.). Окрім статей, ресурс містить мультимедійні галереї (переважно фотографії). Енциклопедія належить Обернському університету (Auburn University), який з метою її підготовки консолідує інші заклади освіти, архіви, бібліотеки штату (пошук фахових авторів, доступ до інформаційних джерел), забезпечує пошук фінансування. Основні джерела фінансової підтримки – Гуманітарний фонд штату Алабама (Alabama Humanities Foundation) та департамент освіти штату Алабама.

«**Енциклопедія Арканзасу**» (Encyclopedia of Arkansas, <https://www.encyclopediaofarkansas.net>) – загальна енциклопедія про штат Арканзас (онлайн-енциклопедія відкритого доступу). Створено 2006 року. Має консультативний комітет (визначає політику й концепцію енциклопедії), редакційну колегію (відповідає за оформлення, наповнення, рецензування енциклопедії) та редакцію. Мета проекту – збирати та поширювати інформацію про всі аспекти історії та культури штату та слугувати компендіумом знань для істориків, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться спадщиною Арканзасу. Сайт енциклопедії побудовано на основі двох базових розділів – енциклопедичні статті (понад 5 тис. статей, що згруповано в приблизно 10 тематичних груп), та медіа (зображення, аудіо-, відеоматеріали, карти, документи загальною кількістю понад 6,7 тис.). Проект реалізує Центральна бібліотека Арканзасу (Central Arkansas Library), діє також волонтерська програма (кожен охочий може долучитися до створення статей, керуючись запропонованими на сайті вимогами та надіславши готові матеріали до редакції; на сайті подано й перелік статей, що потребують створення). При цьому політика Центральної бібліотеки Арканзасу щодо підтримки енциклопедії полягає в пошуку стороннього фінансування (гранти, фонди, благодійні внески).

«**Енциклопедія Великої Філадельфії**» (*Encyclopedia of Greater Philadelphia*, <https://www.philadelphiaencyclopedia.org>) – основна сучасна загальна онлайн-енциклопедія штату Пенсильванія, присвячена передусім місту Філадельфія, проте висвітлює по-статі, історичні події, питання культури, науки, спорту, що виходять за його межі (відкритий доступ). Сайт енциклопедії діє від 2009 року. Автори статей – переважно професійні історики (працівники університетів різних штатів США; загальна кількість – близько 400, їх перелік розміщено на сайті енциклопедії). Енциклопедію заснував Ратгерський університет в Камдені (Rutgers University–Camden), зокрема Середньоатлантичний регіональний гуманітарний центр (Mid-Atlantic Regional Center for the Humanities). Фінансове забезпечення – грантові програми Національного гуманітарного фонду та низки інших фондів.

«**Енциклопедія Західної Вірджинії**» (*West Virginia Encyclopedia*, <https://www.wvencyclopedia.org>) – загальна енциклопедія про штат Західна Вірджинія. Друковане видання опубліковано 2006 року, електронну версію 2010 року (відкритий доступ). Том енциклопедії містить 2,2 тис. статей, онлайн-енциклопедія – понад 2,3 тис. статей та мультимедійний супровід (фото, аудіо- та відеоматеріали, карти). Сайт енциклопедії пропонує також підбірку планів уроків на різні теми для учнів початкових і середніх класів, що розробили вчителі Західної Вірджинії. Проект належить Гуманітарному фонду штату Західна Вірджинія (West Virginia Humanities Council).

«**Енциклопедія історії та культури Теннессі**» (*Tennessee Encyclopedia of History & Culture*, <https://tennesseeencyclopedia.net>) є загальною енциклопедією про штат Теннессі. Паперове видання опубліковано 1998 року (містить 1,5 тис. статей), онлайн-версію створено 2002 року (понад 2 тис. статей, відкритий доступ). До підготовки енциклопедичних матеріалів залучено близько 600 експертів (їх перелік розміщено на сайті енциклопедії). Має консультативну раду та редакцію. Енциклопедія є спільним проектом Історичного товариства Теннессі (Tennessee Historical Society) та Університету Теннессі (University of Tennessee).

«**Енциклопедія Кентуккі**» (*Kentucky Encyclopedia*, <https://www.kyenc.org>) – загальна енциклопедія про штат Кентуккі, що було створено з нагоди його 200-ліття та з метою демонстрації досягнень регіону в різноманітних сферах життя. Представлена друкованим виданням (1992 рік) та безплатною онлайн-енциклопедією (2000 рік). Її обсяг – понад 2 тис. статей. Кількість залучених авторів – понад 500 (дослідники провідних закладів вищої освіти штату). Засновник енциклопедії – Кентуккський університет (*University of Kentucky*).

«**Енциклопедія Колорадо**» (*Colorado Encyclopedia*, <https://www.coloradoencyclopedia.org>) – загальна відкрита онлайн-енциклопедія про штат Колорадо, що створено 2009 року. Має низку колегіальних органів (наглядова рада, консультативна рада корінних народів, рада з питань освіти, технічна рада, головна редколегія) та редакцію (приблизно 10 осіб). Особливість енциклопедії – орієнтованість на освітній процес: більшість статей представлено в чотирьох варіантах – для учнів початкової школи, учнів середніх класів, учнів старших класів та повна версія з поглибленим змістом. Кількість статей – майже 1 тис. Робота над підготовкою нових статей триває. Співорганізатори – Колорадський університет (*Colorado State University*), Гуманітарний фонд штату Колорадо (*Colorado Humanities*). Основні спонсори – Державний історичний фонд (*State Historical Fund*), Національний гуманітарний фонд (*National Endowment for the Humanities*).

«**Енциклопедія Міссісіпі**» (*Mississippi Encyclopedia*, <https://www.mississippiencyclopedia.org>) – загальна енциклопедія про штат Міссісіпі, що висвітлює різноманітні аспекти життя регіону в його минулому й сьогоденні. Її створено 2017 року – спочатку паперову версію, згодом – електронну (відкритий доступ). Видання продовжує традицію підготовки фундаментальних енциклопедій Університету Міссісіпі (*University of Mississippi*), зокрема Центру дослідження культури Півдня (*Center for the Study of Southern Culture*), де раніше створено «Енциклопедію культури Півдня» (*Encyclopedia of Southern Culture*), укладену 1989 року та згодом перероблену в 24-том-

ник «Нова енциклопедія культури Півдня» (New Encyclopedia of Southern Culture), що виходив друком упродовж 2006–2013 років. Науковці зазначеного центру складають ядро авторського колективу «Енциклопедії Міссісіпі». Це 30 експертів, кожен з яких відповідав за окремий напрям знань і сприяв залученню інших фахівців до підготовки енциклопедичних статей (загальна кількість залучених авторів – понад 600; їх перелік є на сайті енциклопедії). Обсяг видання – понад 1,5 тис. статей. У рамках окремих університетських програм, що виконують аспіранти, онлайн-версію енциклопедії щороку оновлюють і вдосконалюють. На сайті енциклопедії надано також можливість кожному долучитися до створення нових статей (їх надсилають через спеціальну форму до редакції, яка вирішує їхню подальшу долю). Окрім університету Міссісіпі, співзасновником енциклопедії є Гуманітарний фонд штату Міссісіпі (Mississippi Humanities Council).

«**Енциклопедія Орегону**» (Oregon Encyclopedia, <https://www.oregonencyclopedia.org>) – безплатна онлайн-енциклопедія про історію та культуру штату Орегон (повна назва видання – «Енциклопедія про історію та культуру Орегону»). Має редколегію та редакцію з 15 осіб. Енциклопедія надає довідкову перевірену інформацію про всі аспекти життя регіону, зокрема про пам'ятки природи й культури, інституції, події, визначні постаті. Енциклопедичні матеріали структуровано за двома групами – власне статті та краєзнавчі нариси. Кількість статей – понад 1 тис. Представлено також карти та фотогалереї. Окремий розділ енциклопедії – навчально-методичний – призначений для вчителів і викладачів (навчальні плани, дослідницькі інструменти, краєзнавчі відеопрезентації). На відповідній сторінці сайту розміщено перелік авторів (понад 400). Є також запит на авторство, що передбачає пропозицію щодо підготовки тієї чи іншої статті. Енциклопедія є спільним проектом Портлендського державного університету (Portland State University), Орегонського історичного товариства (Oregon Historical Society) та Орегонської ради вчителів англійської мови (Oregon Council of Teachers of English). Її було

задумано як книжкове однотомне видання, робота над яким почалася 2005 року на кафедрі історії Портлендського державного університету. Зрештою, проект видозмінили в безкоштовну онлайн-енциклопедію, що діє в мережі Інтернет від 2008 року. Видання підготовлено, нині підтримується коштом, що співорганізатори енциклопедії отримують від грантових програм та спонсорської допомоги від юридичних і фізичних осіб (їх повний перелік є на сайті енциклопедії).

«**Енциклопедія Південної Кароліни**» (*South Carolina Encyclopedia*, <https://www.scencyclopedia.org>) – загальна енциклопедія про місця, події, явища, досягнення діячів у різних сферах штату Південна Кароліна (відкритий доступ). Має паперову версію (однотомник 2006 року) та на її основі – електронну версію, розширену як новими статтями, так і мультимедіа (створено 2016 року). На сайті енциклопедії статті згруповано за кількома принципами – в алфавітному порядку, за хронологією історичних подій, тематичними категоріями, що дозволяє використовувати енциклопедію з більшою користю. Містить близько 2 тис. статей, написаних майже 600 експертами. Проектом опікується низка співорганізаторів: Університет Південної Кароліни (*University of South Carolina*), Гуманітарний фонд штату Кароліна (*Carolina Humanities*), Бібліотека штату Південна Кароліна (*South Carolina State Library*). Ідея створення енциклопедії належить її головному редакторові – історику, професору Інституту досліджень Півдня Університету Південної Кароліни Вальтеру Едґару (*Walter Edgar*).

«**Енциклопедія Чикаґо**» (*Encyclopedia of Chicago*, <https://www.encyclopedia.chicagohistory.org>) – загальна енциклопедія, присвячена місту Чикаґо та його метрополії (штат Іллінойс). Висвітлює переважно історію міста й регіону (технології та наука, архітектура, релігія, імміграція, транспорт, бізнес, музика, спорт, медицина). Має паперову й електронну версії; друковане однотомне видання опубліковано 2004 року, онлайн-версію створено 2005 року (має вільний доступ). Обсяг енциклопедії – 2650 статей. Електронна версія містить більшу їх кількість, її час

від часу оновлюють і доповнюють, вона також має мультимедійний розділ. Видання створили фахівці Бібліотеки Ньюберрі (Newberry Library) та Чикагського історичного товариства (Chicago History Society), уклали й опублікували у видавництві Університету Чикаго (University of Chicago Press). Роботу виконано за кошти Національного гуманітарного фонду (National Endowment for the Humanities). До підготовки й підтримки електронної версії енциклопедії долучився Північно-Західний університет (Northwestern University). Авторами статей є здебільшого професійні історики.

«**Інтернет-енциклопедія Невади**» (Online Nevada Encyclopedia, <https://www.onlinenevada.org>) – онлайн-енциклопедія, що висвітлює штат Невада, зокрема подає інформацію про відомих людей, природу, події, пов'язані з економічним, політичним, культурним життям регіону (відкритий доступ). Має редколегію та невелику редакцію (близько 10 осіб). Сайт енциклопедії складається із чотирьох розділів – статті (в меню сайту їх згруповано за літерами алфавіту), карти, фотогалереї та плани уроків (краєзнавчі лекційні схеми для студентів). Укладачі енциклопедії позиціонують її не лише довідковим, а й навчальним ресурсом. Констатовано, що її широко використовують в освітньому процесі під час вивчення питань з історії Невади. Обсяг енциклопедії невеликий – близько однієї тис. статей. Її засновано Гуманітарним фондом штату Невада (Nevada Humanities). Для фінансової підтримки проекту фонд залучає кошти інших спонсорів, серед яких – Національний гуманітарний фонд, Департамент освіти штату Невада, низка благодійних фондів, комерційні організації. У напрямі підготовки енциклопедичного контенту фонд співпрацює з Університетом Невади (University of Nevada), Історичним товариством Невади (Nevada Historical Society), Історичним заповідником Невади (Nevada Historic Preservation), Департаментом культури штату Невада.

«**Нова енциклопедія Джорджії**» (New Georgia Encyclopedia, <https://www.georgiaencyclopedia.org>) – загальна енциклопедія про штат Джорджія (відкритий доступ). Призначена для

якнайширшої читацької аудиторії. Функціонує від 2004 року (ідея створення проекту сягає 1996 року). На сайті енциклопедії зазначено, що це перша державна онлайн-енциклопедія у США. Її статті зазвичай присвячені персоналіям, містам, географічним об'єктам, навчальним закладам, державним установам, релігійним організаціям, історичним подіям, сучасним культурним, спортивним заходам. Авторами енциклопедичних статей є співробітники університетів, наукових установ, бібліотек, архівів, товариств (понад 800 експертів). Діє також волонтерська програма: будь-хто, у кого є бажання, може запропонувати свій внесок – підготувати статтю згідно з чинними рекомендаціями та вимогами, попередньо узгодивши з редакцією її актуальність. Сайт складається зі статей (об'єднано в кілька тематичних груп загальною кількістю – понад 2300), фотогалерей (загальна кількість понад 6,6 тис.), швидкої довідки про регіон (найосновніші відомості) та блогу, де представлено різноманітні нариси про регіон. Енциклопедія належить Системі університетів штату Джорджія (University System of Georgia), здійснює підготовку й публікує видавництво Університету штату Джорджія (University of Georgia Press) за підтримки Гуманітарного фонду штату Джорджія (Georgia Humanities) та адміністрації губернатора.

Австралійські енциклопедії

Основний здобуток австралійської енциклопедистики – фундаментальне видання під назвою «**Австралійська енциклопедія**» (*The Australian Encyclopaedia*), що мала шість перевидань упродовж 1925–1996 років. Перше видання складалося з двох томів (1925–1926), друге – з десяти (1958), третє – із шести (1977), четверте – із дванадцяти (1983), п'яте – із дев'яти (1988) і шосте – з восьми томів (1996). Усі томи кожного перевидання опубліковані впродовж одного року, хоча їхня підготовка, звісно, займала значно триваліший період. Наприклад, робота, що втілилася у два томи першого видання енциклопедії, була започаткована за 13 років до їх друку, а 10 томів, оприлюднених 1958 року, почали укладати 1947 року.

Саме з появою другого видання енциклопедія набула популярності в суспільстві – «газети по всій країні публікували огляди з яскравими заголовками, називаючи енциклопедію не лише корисним довідковим джерелом, а й маркером культурної зрілості Австралії» [7, с. 17].

За словами біографів, головний редактор другого видання енциклопедії намагався подати в ній якомога більше статей про об'єкти культури, матеріалів із фольклору, етнографії, топографії, аби відобразити «дух» Австралії, сформувати достовірний образ країни та народу. Йому вдалося створити енциклопедію, яка не лише акумулювала факти про Австралію, а й слугувала квінтесенцією австралійськості. Національна зорієнтованість видання зробила його популярним в австралійському соціумі [8, с. 18]. Очевидно, це надихнуло Літературну спілку вдатися до створення подібного видання – «Нової національної австралійської енциклопедії» у двох томах (Сідней, 1974).

Прикметно, що нині в Австралії не існує національної онлайн-енциклопедії. Очевидно, причина полягає у великій популярності «Вікіпедії». До того ж, оскільки в Австралії мова спілкування – англійська, то джерелом енциклопедичних знань для австралійців може слугувати «Britannica Encyclopaedia».

Водночас серед інших здобутків сучасної австралійської енциклопедистики – видання вужчого спрямування, підготовлені науковими колективами. Так, Австралійський інститут корінних народів та населення островів Торрессової протоки видав «Енциклопедію аборигенів Австралії» (Канберра, 1994), Центр історичних досліджень Університету Тасманії – енциклопедичне видання «Путівник тасманською історією» (Гобарт, 2006), Університет Західної Австралії – «Історичну енциклопедію Західної Австралії» (Перт, 2009). Існує низка й інших галузевих енциклопедичних видань.

Бібліографія

1. Zhelezniak M. H, Ishchenko O. S. Online encyclopedias of the USA as actual education resources. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. Vol. 84. No. 4. P. 339–353. <https://doi.org/10.33407/itlt.v84i4.4410>
[Железняк М. Г., Іщенко О. С. Онлайн-енциклопедії США як сучасні освітні ресурси. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 84. № 4. С. 339–353].
2. Kister K. F. *Best encyclopedias: A guide to general and specialized encyclopedias*. Phoenix: Oryx Press, 1986. 356 p.
3. Bell M. W. *The transformation of the encyclopedia: a textual analysis and comparison of the Encyclopaedia Britannica and Wikipedia: Master's thesis*. Muncie: Ball State University, 2007. 122 p.
4. Bolstad E., Pettersen S. How to build an Encyclopedia for the 21st Century: Lessons learned from The Great Norwegian Encyclopedia. *Studia Lexicographica*. 2019. Vol. 13 (24). P. 153–171. <https://doi.org/10.33604/sl.13.24.5>
5. Vinayi D., Statsenko N. The first two volumes of the Serbian Encyclopedia are published. *The Encyclopedia Herald of Ukraine*. 2017. Vol. 8–9. P. 94–96. <https://doi.org/10.37068/evu.8-9-9>
[Вінаї Д., Стаценко Н. Видано перші два томи «Сербської енциклопедії». *Енциклопедичний вісник України*. 2017. Вип. 8–9. С. 94–96].
6. Safonova V. Haluzeva entsyklopediia yak skladova bibliotechnoi regionalistyky (An subject encyclopedia as a component of regional studies in library science). In: *Biblioteka v suchasnomu informatsiionomu i sotsiokulturnomu seredovyshchi: dosiahnennia, vyklyky i vektory rozvytku* / ed. M. A. Fedorova, N. V. Vlezko. Poltava: TOV “ASMI”, 2020. P. 63–70.
[Сафонова В. Галузева енциклопедія як складова бібліотечної регіоналістики. У кн.: *Бібліотека в сучасному інформаційному і соціокультурному середовищі: досягнення, виклики і вектори розвитку* / упоряд. М. А. Федорова, Н. В. Влезько. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2020. С. 63–70].
7. Ishchenko O. S. The coverage of Ukraine and Ukrainians in the Australian Encyclopedia. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, Historical Sciences Series*. 2020. No. 31. P. 151–156. <https://>

doi.org/10.25264/2409-6806-2020-31-151-156

[Іщенко О. С. Україна й українці на сторінках «Австралійської енциклопедії». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2020. № 31. С. 151–156].

8. McGregor R. Encyclopaedia for a Nation. *SL Magazine*. 2017. Vol. 10 (2). P. 16–19.